

UOT 37

Z.T.Ələkbərova
Gəncə Dövlət Universiteti
zeyneb.alekberova02@gmail.com

İBTİDAİ SINIFLƏRDƏ TƏLİM PROSESİNDƏ İNKİŞAFETDİRİCİ MÜHİTİN YARADILMASININ MAHİYYƏTİ

DOI: 10.30546/170899876.72.2.2024.022

***Açar sözlər:** idrak marağı, kiçikyaşlı məktəbli, zehni və fiziki qabiliyyət, yaradıcı təfəkkür, inkişafetdirici təlim mühiti, prioritet vəzifələr*

Məqalədə göstərilir ki, ibtidai siniflərində inkişafetdirici mühitin yaradılması təlim-tərbiyə prosesinin bütövlüyünü təmin edir və hər bir uşağın təlim marağının yüksəldilməsinin, hazırkı və gələcək yaradıcı inkişafının əsasını təşkil edir. İnkişafetdirici mühit təhsil müəssisəsində uşağı əhatə edən məkandır. Uşağın zehni və fiziki qabiliyyətlərinin formalaşmasına əsas diqqət ilk öncə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində və daha sonra isə ibtidai siniflərdə verilir. İbtidai sinif hər bir uşağın həyatında mühüm mərhələdir. Uşaqlar yeni mərhələyə keçir, daha yetkin və daha ağıllı olurlar. Sinifdə inkişafetdirici mühit dedikdə, təlim prosesində, ümumiyyətlə, dərslərdə uşağın inkişafı üçün yaradılan mühit nəzərdə tutulur.

З.Т.Алекбарова

СУТЬ СОЗДАНИЯ РАЗВИВАЮЩЕЙ СРЕДЫ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

***Ключевые слова:** познавательный интерес, младший школьник, умственные и физические способности, креативное мышление, развивающая среда обучения, приоритетные задачи*

В статье показано, что создание развивающей среды в начальных классах обеспечивает целостность образовательного процесса и является основой повышения интереса к учебе, текущего и будущего творческого развития каждого ребенка. Развивающая среда – это пространство, которое окружает ребенка в образовательном учреждении. Основное внимание уделяется формированию умственных и физических способностей ребенка сначала в дошкольных образовательных учреждениях, а затем в начальных классах. Начальная школа – важный этап в жизни каждого ребенка. Дети выходят на новый этап, становятся взрослее и умнее. Развивающая среда в классе – это среда, созданная для развития ребенка в процессе обучения, как правило, на занятиях.

THE ESSENCE OF CREATING A DEVELOPMENTAL ENVIRONMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRIMARY CLASSES

Keywords: *cognitive interest, junior schoolchild, mental and physical abilities, creative thinking, developing learning environment, priority tasks*

The article shows that the creation of a development environment in primary grades ensures the integrity of the educational process and is the basis for increasing interest in learning, current and future creative development of each child. The development environment is the space that surrounds the child in an educational institution. The main attention is paid to the formation of mental and physical abilities of the child first in preschool educational institutions, and then in primary grades. Primary school is an important stage in the life of every child. Children enter a new stage, become more mature and smarter. The development environment in the classroom is an environment created for the development of the child in the learning process, usually in the classroom.

Hazırda kiçikyaşlı məktəblilərin təlim və təlimdən kənar fəaliyyətlərində idrak maraqlarının formalaşması və aktivləşdirilməsi ibtidai təhsilin inkişaf istiqamətlərindən biridir. Kognitiv maraq təlim və təlimdən kənar fəaliyyətlər zamanı əhəmiyyətli motivlərindən biridir. Qeyd etmək lazımdır ki, eyni zamanda fəaliyyət zehni keyfiyyətlərin formalaşması üçün əvəzsiz ilkin şərtidir.

Kiçikyaşlı məktəblilərin idrak marağının aktivləşdirilməsi mərkəzi psixoloji və pedaqoji problemlərdən biridir, şərhli daimi və ya dəyişməzdir. O, təkcə dərin elmi-nəzəri və empirik tədqiqatlar nəticəsində deyil, həm də obyektiv sosial-pedaqoji proseslərin təsiri altında dəyişir və hazırda bir çox təhsil müəssisələrinin hədəfidir.

Prof. Ə.Ə.Əlizadə haqlı olaraq qeyd edir ki, “inkışafetdirici təlim prinsipi şagirdlərin əqli inkişafına xüsusi əhəmiyyət verir və onu şəxsiyyətin formalaşması ilə qarşılıqlı əlaqədə araşdırır. Məhz buna görə də təlim elə təşkil edilməlidir ki, o təkcə şagirdlərə bilik, bacarıq verməklə, onların əqli inkişafını təmin etməklə kifayətlənməsin, eyni zamanda onlarda şəxsiyyətin formalaşmasına təkan versin. Bu zaman təlim özünün tərbiyəedici funksiyasını həyata keçirmiş olur” [1, s.551].

İnkışafetdirici təlim inkışafetdirici mühitin yaradılması ilə birbaşa bağlıdır. Belə bir mühit formalaşdırmadan nə təlimdə, nə də tərbiyədə müvəffəqiyyət qazanmaq çətindir. Bu mühit ilk növbədə müəllimin bu prosesi necə təşkil etməsi və bu zaman hansı metodlardan, texnologiyalardan istifadə edə bilməsindən çox asılıdır. Belə mühit həm şagirdlər üçün maraqlı, rahat olur, həm də onların inkişafı üçün münbit şərait yaradır. Təlim öz

inkişafetdirici funksiyasını reallaşdırır. Əlbəttə, burada müəllimin pedaqoji ustalığı mühüm təsir vasitəsinə çevrilir.

İbtidai sinifdə yaradılan inkışafetdirici mühit şagirdin hərtərəfli formalaşmasında mühüm rol oynayır. İnkişafetdirici mühit uşaqların fiziki inkışafına və psixi sağlamlığına müsbət təsir göstərir, onların yaradıcı meyillərinin və gizli qabiliyyətlərinin reallaşdırılmasına kömək edir. Mühitin inkışafetdirici olması kiçikyaşlı məktəblilərin yüksək bilik səviyyəsini artırır, təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsini, habelə yeni həyat şəraitinə uğurla uyğunlaşmağı, xüsusən də orta məktəbə daha rahat keçidi təmin edir.

Uşaqları əhatə edən ətraf aləmlə tanışlıq ailədən başlayır, uşaq bağçasında və ibtidai siniflərdə davam edir, uşaq tədricən təbiətə maraq göstərir. Canlı və cansız təbiətlə tanış olur. Heyvanlar, bitkilər, quşlar, həşəratlarla tanış olur. Onları öyrənməyə maraq göstərir. Bu dövrdə uşaqlarda ekoloji biliklər formalaşır. İbtidai sinif şagirdlərində təbii mühitə qoruyucu münasibət yaranır. Kiçikyaşlı məktəblilər təbiəti tədricən öyrənirlər. Təbiət hadisələri, onlar arasında olan əlaqə və fərqi başa düşür, müqayisə etməyi bacarırlar. Uşaqlar fəsillər, onların xarakterik xüsusiyyətləri ilə tanış olur. Təbiət haqqında təsəvvürlər formalaşdırılarkən uşaqlara bitki, meyvə, tərəvəz, giləmeyvə, gül, ağac və onların müxtəlif növləri haqqında biliklər və təsəvvürlər verilir.

Təlim mühiti özündə əsas iki anlayışı əhatə edir. Bunlardan biri “müsbət təlim mühiti”, ikincisi isə “mənfi təlim mühiti” anlayışlarıdır. Müsbət təlim mühiti, şagirdlər üçün səmərəli, öyrədici imkanların təşkil olunduğu, tədris materialının şagirdyönümlü və inkışafetdirici şəkildə tərtib olunduğu, uşaq hüquqlarının tapdalanmadığı, bütün fəaliyyətlərin nizamlı və məqsəduyğun təşkil edildiyi mühitdir. Müsbət təlim mühiti şagirdlərin təfəkkürünün fiziki, əqli və mənəvi cəhətdən inkışaf etməsi üçün real imkanlar yaradan mühitdir.

İnkışafetdirici təlim mühitinin təşkil olunmasına bir sıra tələblər verilir. Bunlar əsasən aşağıdakılardan ibarətdir:

- təlimin funksiyalarından olan öyrədici prosesdə biliyə müsbət münasibət, yeni biliklərin dərk olunması, mənimsənilməsi və tətbiqi üçün yaradılan mühitin inkışafetdirici olması;

- şagirdin təlim prosesində yoldaşları ilə ünsiyyətdə olması və onların əməkdaşlıq etməsi üçün imkanların genişləndirilməsi;

- şagirdin hərtərəfli inkışafı və şəxsiyyət kimi formalaşdırılması üçün mühitin imkanlarının daha da artırılması.

İnkışafetdirici təlim mühiti elə təşkil olunmalıdır ki, şagirdlər həm tədris, həm də sosial xarakterli problemlərin aradan qaldırılmasına cəlb olunsunlar, sərbəst öz fikir və ideyalarını həyata keçirtməyə yönəlsinlər.

Şagirdlər müxtəlif informasiya texnologiyalarından müstəqil istifadə edə bilsinlər.

Təlimin məhsuldarlığını artırmaq və şagirdin fəaliyyətinin fiziki və psixoloji cəhətdən səmərəli təşkil olunması üçün ilk növbədə ətraf mühit şagirddə maraq oyatmalı, onu axtarışa sövq etməlidir. Bu baxımdan müəllimin yaratdığı inkişafetdirici təlim mühiti çeviklik və interaktivlik keyfiyyətlərinə malik olmalı və təlim prosesi bütün şagirdlərin əməkdaşlığına imkan yaratmalıdır. Şagird üçün inkişafetdirici mühitin yaradılması o deməkdir ki, təhsil mühiti şagirdin problemləri araşdırmaq, tədqiqat aparmaq və müzakirələrdə iştirakı üçün imkan yaradır ki, bu da şagirdlərin təfəkkür, sosial, emosional, fiziki və yaradıcı inkişafına böyük təsir göstərir.

Prof. N.M.Kazımov yazır: “Təlimdə şagirdlərin psixoloji inkişafı onlarda nitq və təfəkkürün, hiss və həyəcanların, qabiliyyətlərin və s. psixi proses və xüsusiyyətlərin birlikdə inkişafı deməkdir. Təlimin başlıca məqsədi belə ifadə edilməlidir: məzmunu milli və ümumbəşəri dəyərlərlə zənginləşmiş bilikləri, bacarıq və vərdisləri mənimsəmək yolu ilə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü, sərhədlərinin toxunulmazlığını qorumağa, respublikamızı inkişaf etmiş demokratik dövlətlər səviyyəsinə qaldırmağa qadir olan vətəndaşlar yetişdirmək təlimin əsas məqsədidir. Təlimin həmin məqsədi onun təhsilləndirici, tərbiyələndirici və inkişafetdirici vəzifələrinin eyni dərəcədə həyata keçirildiyi şəraitdə reallaşır” [2, s.122-123].

Təhsil mühitinin inkişafetdirici kimi formalaşması üçün məktəb əsaslı şəkildə fərqli tipli pedaqoji fəaliyyət həyata keçirməlidir. Fəaliyyətsizlik şəxsiyyətin formalaşmasına mənfi təsir göstərir və imkanları məhdudlaşdırır. Bir çox pedaqoq və psixoloqlar şəxsiyyətin inkişafında fəaliyyət və fəaliyyətsizlik haqqında fikirlər bildirmişlər. Məsələn, A.V.Zaporojes fəaliyyəti yüksək dəyərləndirir və fəaliyyəti uşaqların zehni inkişafının zənginləşdirilməsi kimi izah edirdi.

Beləliklə, inkişaf edən təhsil mühitində şagirdlər arasında əməkdaşlıq yaranır ki, bu da işgüzar ünsiyyət xarakteri alır. Bütün bunlar isə müəllimin ünsiyyət bacarıqlarına kifayət qədər ciddi tələblər qoyur və təlim prosesində əks-əlaqəyə diqqət, müəllimin ünsiyyət, təlimat, təşkilat, nəzarət, qiymətləndirmə funksiyaları idarəetmə funksiyaları ilə tamamlanır.

Professor Y.Ş.Kərimovun fikrincə, ibtidai sinif şagirdi müəyyən mənada bitkin məlumatla, bacarıqlara, iradi-əxlaqı keyfiyyətlərə malik olan, müstəqil düşünən doğma Azərbaycanın gələcək qurucuları kimi yetişməlidir. Bunun üçün bu məsələlərin həlli məhz fənlərin tədrisi səviyyəsini yüksəltməyi və fənlər arasında əlaqə yaradaraq, tədris etməyi tələb edir [3, s.44].

Müasir təhsilin ən mühüm vəzifələri kiçikyaşlı məktəblilərin hərtərəfli inkişafı, təlim və tərbiyə prosesinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi məsələləridir. İbtidai siniflərdə təlim mühitinin inkişaf etdirilməsi standartların həyata keçirilməsində əsas amil hesab olunur.

J.J.Russo “ətraf mühit”in şəxsi inkişaf üçün bir sahə olduğunu qeyd edir və hesab edir ki, “səmərəli təlim üçün xüsusi “təlim mühiti” yaratmaq lazımdır ki, uşaqların ehtiyac və imkanları balanslaşdırılmış olsun” [4, s.54].

İsveçrə psixoloqu Jan Pijə qeyd edirdi ki, biz uşağı “düzgün cavablar” əsasında təlim edərkən onun özünün axtarmaq və tapmaq imkanlarını məhdudlaşdırmış oluruq: “Uşaqlar yalnız özlərinin kəşf etdikləri şeyləri həqiqi mənada qavraya bilirlər. Onlara nəyisə tələsik öyrətməyə cəhd etdiyimizdə bu şeyləri onların kəşf etmələrinə mane olmuş oluruq” [6].

Təlimin qarşıya qoyduğu vəzifələrin və prinsiplərin həyata keçirilməsi təlim-tərbiyə prosesinə təsir edən amillərdən və şərtlərdən, məhz inkişafetdirici mühitdən əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Uşağı əhatə edən şəraitin onun dərk etmək tələbatına, maraq və problemlərinə nə dərəcədə istiqamətlənmiş olması tədris prosesinə münasibətilə çox əlaqəlidir.

Inkişafetdirici mühit şagirdlərin təfəkkür, yaradıcı inkişafına böyük təsir göstərir. Sınıfdə fiziki və psixoloji baxımdan təhlükəsiz və həvəsləndirici mühit yaradılaraq şagirdlərin müstəqil və qrup fəaliyyətləri müxtəlif vasitələr ilə dəstəklənir.

Inkişafetdirici mühit şagirdlərin fiziki və psixi sağlamlığının qorunması və möhkəmləndirilməsinə təminat verir, onların emosional rifahını təmin edir və uşaqların inkişafına şərait yaradır. Təlim mühitinin bütün komponentləri bir-birindən asılıdır:

1. İbtidai sinfin inkişafetdirici mühitinin strukturunda böyük əhəmiyyət kəsb edən təlim prosesində şagirdlərin bir-birilə qarşılıqlı əlaqəsi vardır. Qarşılıqlı əlaqə şagird kollektivinin peşəkar səriştəsindən asılıdır. Kollektivin yaradıcılıq və innovasiya fəaliyyətinə hazır olması, şagirdlər və onların valideynləri ilə qarşılıqlı əlaqə kommunikativ qabiliyyətlərin təzahürüdür. Nəticədə, təkcə hər bir şagirdin deyil, həm də müəllimin peşəkar və şəxsi inkişafı baş verir.

2. Təhsilləndirici mühitin bir hissəsi olan inkişafetdirici mühit yaradılarkən şagirdlərin psixoloji xüsusiyyətləri nəzərə alınmalıdır.

3. İbtidai siniflərin təhsil mühitinin növbəti komponenti ibtidai təhsilin məzmununun mənimsənilməsidir. İbtidai təhsilin məzmunu aşağıdakılarla müəyyən edilir:

- Dövlət təhsil standartları;
- İbtidai təhsil proqramı;
- İbtidai sinif şagirdlərinin yaş və fərdi inkişafının xüsusiyyətləri.

V.A.Suxomlinski yazırdı ki, “Yaxşı oxumaq həvəsi, arzusu insani

həvəsidir. Mənə belə gəlir ki, uşaq həyatının bütün mənasına, uşaq sevinci aləminə nur saçan parlaq işıqdır. Uşağın bilik almaq arzusunu bu zəif işıq üçün həyat mənbəyi yalnız iftixarla belə bir fikri dərk etməsi və keçirilməsidir ki, mən qabağa addımlayıram, idrakın sıldırım cığırıları ilə qalxıram... Əgər uşaq öz əməyində irəliləyiş, müvəffəqiyyət görmürsə, arzu işığı sönəcəkdir... Uşaq öz gücünə inamı itirəcək, müəllimin məsləhət və iradlarına qaba cavab verəcəkdir” [5, s.141-142].

İnkişafetdirici mühitin düzgün təşkili şagirdlərin müstəqil və qrup tədqiqatları aparmasına və şagird yoldaşları ilə əməkdaşlıq etmələrinə səbəb olur. Sınıf otaqlarının tədqiqat laboratoriyaları kimi təşkil edilməsi məqsədəuyğundur. Çünki bu zaman şagirdlər müxtəlif rollarda özlərini sınayırlar. Sınıf bu şəkildə təşkil edilməsində, şagirdlərin yenilikləri kəşf etməyə yönəldilmələrində və fikir mübadiləsi aparmalarında müəllimin rolu böyükdür. Belə bir inkişafetdirici mühitin yaradılmasının məsuliyyəti müəllimlərin üzərinə düşür.

Müəllimin səyi ilə yaradılmış inkişafetdirici təlim mühitində:

- şagirdlər çox sual verir;
- verilən suallar düşündürücü olur;
- şagirdlər verilən sualları düşünərək cavablandırmağa çalışırlar;
- fikir və düşüncələrin mənbəyi müxtəlif olur;
- müxtəlif təlim texnologiyalarından istifadə edilir;
- dərş əməkdaşlıq şəraitində qurulur;
- öyrənmə prosesi müxtəlif meyarlarla tənzimlənilir;
- şagirdin öyrənməsi və inkişafı üçün yaradıcı və dəstəkləyici imkanlar olur;
- dərşdə şagirdlərin emosionallığı, təlimə münasibəti yüksək olur;
- qiymətləndirmə düzgün aparılır və şagird daha da stimullaşdırılır;
- sinifdə şagirdlərin inkişafı üçün normal şərait olur;
- dərşdə bütün şagirdlərin arzu və istəkləri, tələbat və maraqları nəzərə alınır və s.

İnkişafetdirici təlim mühiti yaradılmış sinifdə şagirdlərin sağlamlığının qorunması və müntəzəm diqqətdə saxlanılması da əsas məsələlərdəndir.

Şagirdlərin marağına uyğun sinif otaqları təşkil olunmalı və mühit şagird üçün daha rahat və güvənli olmalıdır. Şagirdi hansı mühit inkişaf etdirirsə, ona həmin şəraiti yaratmaq lazımdır. Çünki inkişafı stimullaşdıran maraqdır ki, marağı olmayan şagirdin isə inkişafından danışmaq qeyri-mümkündür. Maraq yaratmaq üçün ilk növbədə şagirdi tanımaq və öyrənmək lazımdır. İnkişafetdirici mühitin tələblərinə uyğun sinif otağının təşkil olunması və şagird təfəkkürünün stimullaşdırılması müəllimdən peşəkarlıq və səriştəlilik tələb edir.

Müşahidələrdən aydın olur ki, inkişafetdirici təlim mühitinin yaradılmadığı sinif otağı şagirdlər üçün ən əlverişsiz məkan olur. Şagirdlər belə dərslərdə darıxır, təlim onlar üçün mətin və maraqsız olur, dərslər sönük şəkildə keçir. Buna görə də hər bir ibtidai sinif müəllimi şagirdlərin qəlbində qığılıcı oyada bilmək, onları irəliyə aparmaq, dərslərini maraqlı və cazibədar etməyə çalışmalı, məktəbi, sinfi, dərsi uşaqlara sevdirməyi bacarmalıdır. Bu baxımdan düzgün planlaşdırılmış inkişafetdirici təlim mühitinin yaradılmasında bir çox vacib məqamlar var ki, bunların təlim-tərbiyə prosesində müəllim tərəfindən nəzərə alınması çox vacibdir:

1. Qarşılıqlı hörmətə, əməkdaşlığa əsaslanan mədəniyyət və münasibət tərz;
2. Fəaliyyətin aktual və interaktiv formalarının həyata keçirilməsi;
3. Şagirdyönlülüyün nəzərə alınması, yeni, daha əlverişli təlim texnologiyaların tətbiqi;
4. Mühitin yaradıcılığa sövq edən şəkildə olması;
5. Yaradıcılığa səbəb olan fəaliyyətlərin təşkili;
6. Şagird üçün müxtəlif fəaliyyətlərdə – təhsil, bədii, yaradıcı, idman, ictimai təcrübəyə malik olmaq üçün optimal şərait yaradılması;
7. Şagirdlərə fikrini sərbəst ifadə etmək və fəaliyyətini nümayiş etdirməsi üçün imkan yaradılması;
8. Şagirdlər üçün sərbəst fəaliyyət sahəsinin təşkil olunması.

Təbii ki, ibtidai siniflərdə təlim-tərbiyə işləri müəllim tərəfindən yaradılmış mühitin vasitəsi ilə həyata keçirilir. Təlim prosesinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün, ilk növbədə, sinifdə öyrədici mühitin formalaşması zəruridir. Sinifdə öyrədici, tərbiyəedici və inkişafetdirici mühitin yaranması sinif kollektivinin formalaşmasından asılıdır. Sinif kollektivinin formalaşması məsələlərinə daima dərs vəsaitində geniş yer verilmiş, kollektivin funksiyalarını, inkişaf mərhələlərini, kollektivdə özünüidarənin təşkili məsələlərini müasir dövrün tələbləri çərçivəsində izah etmişlər və ən əsası kollektivi şagird şəxsiyyətinin inkişafına təsir edən qüvvə kimi qiymətləndirmişlər. Bu yolla fərdin şəxsiyyətə çevrilməsində kollektivin qüdrətini göstərə bilmişlər.

Sinifdə yaradılan inkişafetdirici mühit şagirdləri daha yaradıcı olmağa həvəsləndirir və onların daha bacarıqlı yetişməsində əhəmiyyətli rol oynayır.

Sinifdə şagirdlərə yüksək səviyyədə biliyin verilməsi ilə yanaşı, onların müxtəlif tədbirlərə də cəlb olunmasına xüsusi diqqət yetirilməsi əsas məsələlərdəndir. Çünki bu da kiçikyaşlı məktəblilərin yaradıcılıq imkanlarını artırır və onların asudə vaxtını səmərəli keçirməsinə, bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirməsinə şərait yaradır və şəxsiyyət kimi formalaşmasına müsbət təsir göstərir. Müxtəlif tədbirlərdə fəal olan şagirdlər

müstəqil və kreativ fikirləri, innovativ yanaşmaları ilə seçilirlər. Bu baxımdan şagirdlər üçün öyrədici, tərbiyəedici və inkişafetdirici mühitin olması vacibdir.

Məqalənin aktuallığı. Müasir təhsil şagirdlərin təfəkkür xüsusiyyətlərinin, yaradıcı qabiliyyətlərin formalaşması, kiçikyaşlı məktəblilərin təlim keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün inkişafetdirici mühitin yaradılmasını zəruri etmişdir. İnkişafetdirici təlim mühitinin şagirdlərin hərtərəfli inkişafında rolu böyük olduğu üçün müəllimlərdə pedaqoji səriştəliliyin formalaşması bu gün olduqca aktual məsələdir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Hazırda təhsil sistemində həyata keçirilməkdə olan innovasiya prosesləri təlim-tərbiyənin məqsədi, məzmunu və metodlarına, müəllimlə şagirdlərin birgə fəaliyyətinin təşkilinə yeni yanaşmalarla müşayiət olunur. Təlim prosesində inkişafetdirici mühit, əməkdaşlıq şəraiti yaradıldığından şagirdlərin yüksək fəallığı təmin olunur.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Məqalədən məktəbdə, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan mütəxəssislər faydalana bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Əlizadə Ə., Əlizadə H. Yeni pedaqoji təfəkkür: psixopedaqogikaya giriş. Bakı: ADPU, 2008, 479 s.
2. Kazımov N.M. Məktəb pedaqogikası. Bakı: OKA Ofset, 2009, 436 s.
3. Kərimov Y.Ş. Şəxsiyyətin tamlığı // ARTPI Elmi əsərlər, 2010, №4, 193 s.
4. Руссо Ж.Ж. Pro et Contra: идеи Жан-Жака Руссо в восприятии и оценке русских мыслителей и исследователей (1752-1917): Антология / Составители: А.А.Златопольская и др. СПб.: Издательство РХГА, 2005, 798 с.
5. Сухомлинский Б.А. Сердце отдаю детям. Киев: Радянська школа, 1972, 214 с.
6. Aytac Sahil. J.Piajenin koqnitiv inkişaf nəzəriyyəsi. (PowerPoint Presentation) / <https://psymindsite.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/10/jan-piajenin-koqnitiv-inkic59faf-nc999zc999riyyc999si.pdf>

Redaksiyaya daxil olub 21.05.2024